

Foglalkoztatási, munkaerőpiaci tanulmány az „I” ágazatra vonatkozóan

Projekt azonosító száma: GINOP-5.3.5-18-2018-00040

Projekt címe: „Munkaerőpiaci kihívások kezelése a Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban”

SZÉCHENYI

Tartalomjegyzék

Tartalom

Tartalomjegyzék.....	1
I. Bevezetés	2
II. Az ágazat munkaerőhelyzete.....	5
II./1. A turizmus gazdaságélénkítő hatása Magyarországon	5
II./2. A turizmus munkaerő specifikus jellemzői	6
II./3. Munkaerőpiaci helyzetkép	8
II./3./1. A foglalkoztatási helyzet változása 2020-ban.....	8
II./3./2. Foglalkoztatási adatok elemzésének módszertana	11
II./3./3. Országos munkaerőpiaci helyzetkép.....	12
II./3./4. Foglalkoztatási helyzetkép az „I” – Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban.....	16
II./3./5. A bérek, keresetek helyzete a Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban..	21
II./3./6. A munkaerő pótlásának alternatívái a Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban.....	23
II./4. A vonatkozó oktatási rendszer jellemzői	25
III. Kihívások és hatások 2020-ban.....	28
Felhasznált irodalom	33

I. Bevezetés

Jelen tanulmány, jelen dokumentum a GINOP-5.3.5-18-2018-00040 azonosítószámú, „Munkaerőpiaci kihívások kezelése a Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban” című projekt keretében került kidolgozásra.

A projekt előzménye az, hogy a konzorcium vezetője: a Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége (MGYOSZ) konzorciumi partnerével, a Turisztikai és Vendéglátó Munkaadók Országos Szövetségével (VIMOSZ) pályázatot nyújtott be és támogatást nyert el a GINOP-5.3.5-18-as kódszámú, „Munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztését célzó tematikus projektek” című Felhívásra. A Felhívás keretében munkavállalói érdekképviselői szervezetek és munkáltatói érdekképviselői szervezetek (a továbbiakban együtt: szociális partnerek) pályázhattak konzorciumvezetőként „a vállalkozások munkaerőpiaci alkalmazkodóképességének fejlesztéséhez, társadalmi felelősségvállalás erősítéséhez és szolgáltató szerepének növeléséhez, illetve a szociális partnerek társadalmi és munkaerőpiaciszerepvállalásának erősítése, képviselői erejének növelése, kapacitásaik fejlesztése céljából.”¹

A Felhívás alapvető célkitűzése, hogy a „szociális partnerek egy általuk képviselt nemzetgazdasági ágban/ágazatban/alágazatban/szakágazatban (a továbbiakban együtt: ágazatban) az ágazathoz, vagy egy adott munkavállalói csoporthoz szorosan kapcsolódó, aktuális munkaerőpiaci kihívás kezeléséhez járulhatnak hozzá tematikus/ágazati projektjük megvalósításával. A projektek keretében olyan témák feldolgozására kerülhet sor, amelyek hosszútávon javítják a foglalkoztathatóságot, alkalmazkodóképességet, termelékenységet és a versenyképességet.”²

A tanulmány elkészítésének elsősorban az a célja, hogy a „I” – *Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás* ágazat foglalkoztatási-, munkaerőpiaci helyzete megismerésre, feltérképezésre kerüljön, részint azért, mert a projekt szakmai megvalósítása kapcsán kötelező tevékenységként előírt, hogy készüljenek foglalkoztatási, munkaerőpiaci, munkajogi, munkaügyi témájú

¹ Forrás: GINOP-5.3.5-18-as kódszámú, „Munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztését célzó tematikus projektek” című Felhívás, 1. o.

² Forrás: GINOP-5.3.5-18-as kódszámú, „Munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztését célzó tematikus projektek” című Felhívás, 5. o.

tanulmányok. Részint pedig azért, hogy ennek a tanulmánynak az eredményeire alapozottan olyan megoldási javaslatok, módszertanok kerüljenek kidolgozásra, melyek egy fennálló munkaerőpiaci kihívás, probléma kezelésére irányulnak.

Az idei, 2020-as év első két hónapjában még sok-sok cég, vállalkozás küzdött munkaerőhiánnyal Magyarországon. Számos kutatás, számos elemzés jelent meg arról, hogy milyen módon lehetne ezt a problémát orvosolni: részint a munkaerő elvándorlásának megakadályozására tett különböző intézkedések bevezetésével, a munkabérek folyamatos emelésével, vagy éppen mesterséges intelligencia alkalmazásával bizonyos munkakörökben – kiváltva ezzel az emberi erőforrást, az emberi munkaerőt.

Ekkor történt a COVID-19 koronavírus járvány berobbanása, amely az azóta eltelt időszakban pandémiává vált, vagyis olyan fertőző betegség okozta járvánnyá, amely gyakorlatilag világszerte fertőz meg embereket nagyobb számban.³ A járvány gazdasági hatásai súlyosak: egyes gazdasági ágazatokban szinte azonnal tömeges elbocsátások történtek, míg más ágazatokban csak később éreztette, vagy később érezteti negatív hatásait a járvány.

Európa a világ első számú turisztikai célpontjának tekinthető: a turisztikai vállalkozások valamennyi tagállamban jelentősen hozzájárulnak az egyes országok GDP-jéhez, a foglalkoztatási-, munkaerőpiaci szerepük kiemelkedő. A COVID-19 koronavírus járvány soha nem ismert, soha nem látott nyomás alá helyezte (és helyezi jelenleg is) az Európai Unió idegenforgalmi ágazatát: a turizmus-vendéglátás a járvány által elsőként, illetve a járvány által leginkább érintett gazdasági ágazatok közé tartozik. „A járvány miatt a belföldi és külföldi utazások túlnyomó részét felfüggesztették, ezért az összes idegenforgalmi szereplő bevétele jelentősen csökkent, ami likviditási problémákat okozott számukra. Az utazók és a vállalkozások egyaránt bizonytalan kilátásokkal néznek szembe.”⁴ Ugyanakkor már a tavaszi (áprilisi, májusi) hónapok során olyan uniós, illetve tagállami intézkedéseket készítettek és terjesztettek elő, amelyek azt célozták, hogy – amennyiben azt a járványügyi helyzet is lehetővé teszi – fokozatosan és összehangolt módon ismét elindítsák az utazási-, turisztikai szolgáltatásokat, illetve létesítményeket, természetesen „az utazók és a turizmusban dolgozók egészségének és biztonságának védelmét célzó szigorú feltételek tiszteletben tartása mellett.”⁵

³ Forrás: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Pand%C3%A9mia>

⁴ Forrás: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/travel-and-transportation-during-coronavirus-pandemic/eu-helps-reboot-europes-tourism_hu

⁵ Forrás: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/travel-and-transportation-during-coronavirus-pandemic/eu-helps-reboot-europes-tourism_hu

Az ágazat munkaerő helyzetéről készített összeállítás tartalmazza a turizmus gazdaságélénkítő hatásának, valamint a turizmus munkaerőspecifikus jellemzőinek a bemutatását, ezen túl a foglalkoztatási helyzetkép rövid áttekintést ad a 2020-ban bekövetkezett koronavírus járvány gazdaságot-, munkaerőpiacot érintő hatásairól, az országos és ágazati szintű munkaerőpiaci helyzetről, a bérek-, keresetek alakulásáról, valamint a munkaerő pótlásának lehetőségeiről.

Az ágazathoz kapcsolódó oktatási helyzetkép több, az utóbbi években végzett kutatás megállapítását tartalmazza, melyek fontosak lehetnek abból a szempontból is, hogy hogyan alakul a különböző képzésekre jelentkezők száma és motiváltsága, mennyire tartanak ki a fiatalok, a pályakezdők az eredeti pályaválasztásuk mellett (mennyire sikeres az iskolai pályaorientáció és a szakmai orientáció), mi befolyásolja azt, hogy a turizmus-vendéglátásban vállalnak hosszútávon munkát, avagy pályaelhagyók lesznek a későbbiek során, illetve hogy hogyan tervezik az életpályájukat.

A tanulmány utolsó fejezetében azok a kihívások, azok a hatások kerülnek számbavételre, melyek a 2020-ban bekövetkező koronavírus járvány következtében jelen pillanatban is fennállnak, illetve jelentősen meghatározzák az elkövetkező évek gazdasági-, munkaerőpiaci-, foglalkoztatási folyamatait.

A jelen dokumentum megállapításaira építetten, a jelen dokumentummal párhuzamosan kerül kidolgozásra egy munkaerőpiaci kihívás kezelését célzó megoldási javaslat, módszertan, mely a jövőbeni munkaerőpiaci változások hatékonyabb kezelése érdekében kíván különböző alternatívákat összegyűjteni, bemutatni. A munkaerőpiac, a foglalkoztatás helyzete folyamatos átalakuláson megy keresztül a gazdaság, a technológia, valamint a globalizáció által előidézett strukturális változások miatt. Ugyanakkor egyéb tényezők (pl. demográfiai változások, vagy új üzleti modellek) és előre nem látható események (pl. a COVID-19 koronavírus járvány) is jelentős kihatással lehetnek a munkavállalók munkával töltött életszakaszának különféle aspektusaira⁶, a foglalkoztatók döntéseire – vagyis a munkaerőpiac alakulására.

⁶ Forrás: <https://www.eurofound.europa.eu/hu/topic/labour-market-change>

II. Az ágazat munkaerőhelyzete

II./1. A turizmus gazdaságélénkítő hatása Magyarországon

A tavalyi évben ismét rekordot döntött a magyar turizmus, a főbb mutatószámok tekintetében túlszárnyaltuk az előző évet – adta hírül a Magyar Turisztikai Ügynökség a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján. 2019-ben az ágazatot kiegyensúlyozott külföldi és belföldi vendégforgalom, magas bevételek, továbbá dinamikusan emelkedő SZÉP-kártya forgalom jellemezte. A tavalyi év utolsó hónapja önmagában is rekordnak számít: soha még ennyi külföldi vendég nem volt hazánkban, mint 2019. decemberében. Összeségében a tavalyi évben „a vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken elérte a 12,8 milliót, a vendégéjszakák száma pedig megközelítette a 31,3 milliót.”⁷

A turizmus gazdaságban betöltött szerepe, a gazdaságra gyakorolt kedvező hatása mind a nemzetközi, mind pedig a hazai szinten elismert. „A turizmus a gazdaság meghatározó szektora, a nemzeti össztermék előállítás, a foglalkoztatás, a fizetési mérleg egyensúlya tekintetében egyaránt **stratégiai jelentőségű ágazat**. A makroszintű adatok azt mutatják, hogy **az ágazat teljesítménye jó, 2010-től folyamatosan javul.**”⁸

Jellemzően a turizmus az egyik legkevésbé import-igényes szektor, ezért a gazdasági problémák megoldásában éppen az importfüggőség csökkentése révén játszik meghatározó szerepet. Magas élőkommunka igénye következtében munkahelyeket teremt, valamint jövedelmet biztosít a vállalkozóknak, a lakosságnak és az államnak is. A magas multiplikátor-hatás pozitív következményei a gazdaság más szektoraiban is érezhetők. Ösztönzi a hazai ipart és mezőgazdaságot, valamint devizabevételt jelent és ezáltal javítja a fizetési mérleg pozícióját, segíti az esetleges adósság törlesztését (az indirekt export révén). Kedvező hozadéka gazdaságélénkítő hatásain kívül a társadalomra és a környezetre gyakorolt hatása is (mely visszahat a gazdaság fejlődésére). Népeség-megtartó erején (a fogadó területeken) kívül jól érzékelhető egymás kultúrájának megértésében, elfogadásában betöltött szerepe. Rekreációs lehetőségeket biztosít és ösztönzi a kulturális örökség megőrzését, ápolását. Ezzel összefüggésben nemcsak felhasználja a természeti értékeket, hanem egyben eszköze is a

⁷ Forrás: <https://turizmus.com/szabalyozas-oroszagmarketing/2019-ismet-rekordev-volt-a-magyar-turizmusban-1168557>

⁸ Forrás: Magyar Turisztikai Ügynökség: Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030, Budapest, 2017. 13. o.

környezet megóvásának, így növeli a környezet minőségi színvonalát (múemlékvédelem, természetvédelem).⁹

II./2. A turizmus munkaerő specifikus jellemzői¹⁰

A turizmus – szolgáltatás-jellegénél fogva – rendkívül élőmunka igényes ágazat. Ez elsősorban foglalkoztatási sajátosságaiból fakad. „Mindez megmutatkozik a szakképzettségi igényben, az idényszerű foglalkoztatásban, a munkaerőforrás minőségében és mértékében, a munkaidő alakulásában, a foglalkoztatottak nemében és életkorában”, valamint a területi koncentrációban.¹¹ Hosszabb távon sem valószínű, hogy az élőmunka iránti igény jelentősen csökkenne: a magas színvonalú személyes szolgáltatás jelentősége, fontossága miatt, annak ellenére, hogy az utóbbi időkben jelentős technikai-, technológiai fejlődés ment végbe a turisztikai szektorban is (pl. internetes helyfoglalási rendszerek elterjedése, idegenvezető applikációk, stb.).

A technikai újítások, az internet, az online technológia használata részint javítja a termelékenységet, a hatékonyságot, mely bizonyos munkakörökben létszámcsökkentéshez vezethet. Ugyanakkor a turizmus fejlesztésével, újabb termékek, újabb turisztikai attrakciók létrehozásával új munkakörök generálódnak – ezáltal növekszik a munkaerőigény, nő a foglalkoztatás – kompenzálva a megszűnő munkaköröket. „Adatokkal alátámasztható, hogy a minőségi változás a turisztikai szolgáltatásoknál mennyiségi és minőségi szempontból is növelte a munkaerő iránti keresletet: a magasabb kategóriájú szálláshelyek munkaerőigénye sokkal magasabb (5* szállodában egy szobára jutó alkalmazott 0,7 fő, 2*-nál 0,4 fő, panzióban 0,3 fő), a kétszer-háromszor magasabb munkaigényesség pedig nyolc-tízszor magasabb jövedelemtermelő képességgel jár (ICEG, 2006).”¹²

A turizmus foglalkoztatási sajátosságai:

- **A turizmus szakképzettségi igénye**

A turizmus szakképzettségi igénye változatos képet mutat. A magasan kvalifikált munkaerőtől a szakképzetlenig terjed. „A turizmusban sokféle, különböző képzettséget feltételező munkakör létezik, így a kevésbé kvalifikált munkaerőt igénylő területek képesek a megfelelő végzettséggel még nem rendelkező – elsősorban fiatalok, nők – nagyobb számban történő

⁹ Forrás: https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/jandala_2modul.pdf [6-7. o.]

¹⁰ Forrás: Dr. Jandala Csilla: A turizmus közgazdasági elemzésének módszerei, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképző, Budapest, 1992. 48-107. o.

¹¹ Forrás: Turisztikai és Vendéglátó Munkaadók Országos Szövetsége: A turizmus-vendéglátás nemzetgazdasági ágazat munkaerőpiaci helyzetképe és kihívásai, Budapest, 2019. 6. o.

¹² Forrás: Formádi Katalin: Professzionizáció új iránya a turizmus szektorban. Ph.D. értekezés, Budapest, 2009. 20. o.

bevonására. Ezáltal a turizmus szektor nemcsak a gazdaság motorja, hanem hatékony eszköz a szegénység enyhítésére is (elsősorban a fejlődő, vagy fejletlen régiókban)”.¹³

- ***A turizmus szezonálitása***

A turizmus szezonális koncentrációja folytán a foglalkoztatottság nem állandó. Folyamatosság elsősorban a nagyvárosok és a gyógyfürdő-helyek foglalkoztatottságára jellemző, főként a magasan képzett szakemberek körében. Az idényjellegű foglalkoztatottság főleg a szakképzetlen munkavállalókra jellemző. A munkaerő holt szezonban való elbocsátása és főszezonban való foglalkoztatása azzal a veszéllyel jár, hogy megnő a fluktuáció, így évről évre új jelentkezőket kell betanítani.

Emellett a főszezonban jelentkező munkaerőigényt nem tudják kizárólag a helyi lakossággal kielégíteni, ezért ennek az anyagi vonzata is jelentős (átmeneti szállás biztosítása szükséges). Előfordul külföldiek alkalmazása is: a fejlődő országokban őket magas szakképzettségük okán vezető állásokban, míg a képzetlen helyi lakosságot alacsonyabb munkakörökben foglalkoztatják. Fejlett országok tekintetében fordított a helyzet: a szakképzettséghez kötött munkaköröket a helyi lakosság, a szakképzettséghez nem kötött munkaköröket külföldiek, főként bevándorlók látják el. Nem ritka jelenség a bevándorlók, menekültek illegálisan, ún. „feketén való foglalkoztatása”.

A szezonálitásból az is adódik, hogy a turizmusban foglalkoztatottak munkaideje eltér a megszokottól. Meghatározó a részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya. A munkarend többműszakos, a napi és heti munkaidőkeret az átlagos értéket általában jóval meghaladja, valamint szabadnapok és szabadság kiadására jellemzően a főszezon után adódik lehetőség.

- ***Nők és férfiak aránya a turizmusban foglalkoztatottak között***

A foglalkoztatottak között magas a nők és a fiatalok aránya, mely főként a szezonálisan és részmunkaidőben alkalmazott munkaerőre jellemző. A szakképzettséget kevésbé igénylő munkaköröket (mosogató, szobalány, stb.) ők töltik be elsősorban. Ilyen munkakörökben elsősorban gyakran bevándorlókat, illetve diákokat foglalkoztatnak a szünidőben. A diákmunka esetében külön előny, hogy a munkáltatót nem terhelik kötelezettségek a szezon elmúltával, de van lehetőség további együttműködésre a következő idényben (kölcsonös elégedettség esetén).

- ***Bérezés a turizmusban***

A fentebb említett specifikumok hatására a bérezés is rendhagyóan alakul. A jutalékokkal kombinált bérezési formák hangsúlyosak a fix kereseti lehetőség mellett. A főszezonban

¹³ Forrás: Turizmus Világnap 2019, India, Új-Delhi: Prahlad Singh Patel (az ország kulturális és turisztikai minisztere) beszédéből részlet.

elérhető magasabb keresetet a holszezon alatt alacsonyabb fizetés – vagy annak hiánya – ellensúlyozza. Komoly differenciáló tényező azonban a szakképzettség és tapasztalat mértéke, az életkor és az állampolgárság.

- ***Területek/régiók turisztikai fejlettsége, a multiplikátor hatás***

Az egyes területek/régiók turisztikai fejlettsége nem csak a szűk értelemben vett turizmust szervező és bonyolító területek (vendéglátás, utazási irodák, szálláshelyek, stb.) foglalkoztatottságára van hatással, hanem kihat a turizmust kiszolgáló területek foglalkoztatottságára is (élelmiszeripar, építőipar, kereskedelem, stb.). Multiplikátor hatása révén a teljes gazdaság területén serkenti új munkahelyek teremtését az innen származó plusz jövedelmek elköltésén keresztül. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) adatai szerint a szálláshely alszektorban létrehozott egyetlen munkahely a multiplikátor hatás révén átlagosan + 1,5 munkahelyet teremt a gazdaságban, a magyar kimutatások szerint 1,8-at. Legmarkánsabb gazdasági szerepe tehát abban áll, hogy munkalehetőséget teremt. Jellemző ez a belföldi, az aktív és a passzív turizmusra egyaránt.

- ***A turizmus demográfiai hatása***

A turizmus demográfiai hatása kettős: egyrészt a munkahelyek generálása miatt vidéken a népességmegtartás érvényesül. Másrészt ugyanakkor a turistaközpontok terjedésének hatására a fejletlenebb régiókból-, területekről a nagyvárosokba vándorlást (az urbanizációt) ösztönzi.¹⁴

- ***A turizmus társadalmi hatása***

A turizmus társadalmi hatása, hogy a helyi közösségeket formálja, perspektívát nyújt az érintett lakosság – elsősorban a fiatalok – számára.

- ***A turizmus-vendéglátás szektor munkaköreinek presztízse***

A turizmus-vendéglátás szektorban megjelenő munkakörök presztízse meglehetősen vegyes megítélésű. A betanított munka és az alkalmi munkakörök (pl. konyhai kisegítő, szobalány, stb.) áll a ranglista alján. Ennek oka lehet az alacsony kereseti lehetőség, a fizikai megterheltség és a sok túlóra.

II./3. Munkaerőpiaci helyzetkép

II./3./1. A foglalkoztatási helyzet változása 2020-ban

Az előző években a hazai munkaerőpiac jelentős munkaerőhiánnyal nézett szembe, melyet a szociális partnerek, a munkavállalói és munkáltatói érdekképviseletek már régóta hangoztattak.

¹⁴ Forrás: Turisztikai és Vendéglátó Munkaadók Országos Szövetsége: A turizmus-vendéglátás nemzetgazdasági ágazat munkaerőpiaci helyzetképe és kihívásai, Budapest, 2019. 6-8. o.

A probléma nem volt új keletű: az Európai Unió csatlakozásunkat követően az egységes európai térségben a munkaerőért (mind a képzett, mind pedig a képzetlen munkaerőért) verseny alakult ki. A hazai – sokszor alulfizetett (és adott esetben kiszolgáltatott helyzetben lévő) munkaerőt nehéz volt ide kötni, itthon tartani. A kialakult munkaerőhiány fékezte (már-már akadályozta) a magyar gazdaság növekedését.

Jelen projekt tervezése során az volt az elképzelés, hogy a bizonyos területeken felszabaduló, vagy szabad kapacitású munkaerő (ilyen lehetett az akkori – az elsődleges célcsoportként definiált és a projektbe bevonni kívánt közigazgatási átszervezés következtében felszabadult munkaerő) egy része sikeresen beilleszthető lenne a turizmus-vendéglátásba – a hiányzó kompetenciák beazonosítása, majd egy egyénre szabott képzési program révén.¹⁵

Azóta a COVID-19, azaz a koronavírus járvány terjedése gyökeresen megváltoztatta az életünket, a gazdasági és munkaerőpiaci helyzetet is. A hivatalos, Központi Statisztikai Hivatal (KSH) által kibocsátott statisztikákban még kevésbé mutatkozik, de a turizmus-vendéglátásból valószínűsíthetően több tízezer főt bocsátottak el az elmúlt hónapok során. Közülük sokan elhelyezkedtek más területeken, sokan pályaelhagyók, mert kevésbé bíznak abban, hogy rövidtávon újra el tudnak helyezkedni ezen a területen.

Számos elemzés született arról, hogy a koronavírus járványt leginkább a turizmus-vendéglátás szektor sínylette meg. Az ágazatban már jóval korábban érezhetőek voltak a járvány negatív hatásai Magyarországon is (először a kínai, majd az olasz, és végül a többi országból érkező vendégek elmaradásával), majd ezt követően szinte teljesen bevételek nélkül maradtak a szektor vállalkozásai. Áprilisban a kereskedelmi szálláshelyek – folyó áron számolt – összes bruttó árbevétele 97%-kal, májusban 93%-kal kevesebb volt az előző év azonos időszakához képest). A kereskedelmi szálláshelyek összes (szállásdíjak, vendéglátás, egyéb árbevétel) bruttó árbevételének alakulását szállástípusonként a következő táblázat tartalmazza a tavalyi év és az idei év első hat hónapja vonatkozásában:

Időszak		Összesen, millió forint					
		szálloda	panzió	közösségi szálláshely	üdülőháztetel	kemping	összesen
2019.	Január	26 935	1 699	418	230	49	29 331
	Február	25 847	1 730	405	234	39	28 254
	Március	32 075	2 216	555	307	105	35 258
	Április	38 768	2 645	771	490	271	42 946
	Május	44 737	3 098	1 233	669	480	50 217
	Június	46 590	3 678	1 742	1 169	1 020	54 199
	Július	51 766	4 744	2 632	1 958	1 998	63 098

¹⁵ Forrás: Szakmai, módszertani fejlesztési terv és kísérleti (pilot) projektterv, GINOP-5.3.5-18 kódszámú, „Munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztését célzó tematikus projektek” című pályázat, 2018. 2-4. o.

Időszak		Összesen, millió forint					
		szálloda	panzió	közösségi szálláshely	üdülőháztetel	kemping	összesen
	Augusztus	57 200	5 014	2 354	2 049	2 693	69 310
	Szeptember	47 256	3 377	966	732	548	52 880
	Október	45 955	3 104	813	561	239	50 671
	November	37 919	2 528	646	342	91	41 526
	December	40 417	2 598	784	355	60	44 213
2020.	Január	31 432	2 110	628	231	59	34 459
	Február	30 650	2 068	599	227	53	33 597
	Március	12 645	1 135	277	125	28	14 210
	Április	769	328	51	26	3	1 177
	Május	2 279	793	85	107	56	3 320
	Június	9 399	2 027	297	423	311	12 457

I. sz. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó árbevétele szállástípusonként, 2019.01.-2020.06.; Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_oga007a.html

A kereskedelmi szálláshelyek forgalmának, illetve bruttó árbevételének visszaesése mellett a hazai vendéglátóhelyek forgalmában is jelentős csökkenés volt tapasztalható a járvány hatására, ugyanakkor a korlátozások lazítása a kereskedelmi vendéglátásra kedvezőbben hatott. „2020 júniusában már korlátozások nélkül működhettek a hazai vendéglátóhelyek. Forgalmuk nőtt a járvány által sújtott hónapokhoz képest, 94 milliárd forintot tett ki, ami viszont volumenében – kiigazítatlan adatok alapján – harmadával kisebb volt a 2019. júniusinál. A nagyobb súlyú kereskedelmi és kisebb arányú munkahelyi vendéglátás hasonlóan változott az egy évvel korábbihoz képest. 2020. I. félévében összességében 35%-kal maradt el a vendéglátás forgalma a 2019. azonos időszakitól.”¹⁶

Időszak		Eladási forgalom, millió Ft		
		kereskedelmi	munkahelyi	összesen
2019.	Január	79 630	11 550	91 180
	Február	82 737	11 308	94 045
	Március	99 538	11 826	111 364
	Április	102 803	11 576	114 379
	Május	112 597	12 637	125 234
	Június	123 602	9 779	133 381
	Július	136 380	8 408	144 788
	Augusztus	149 198	7 047	156 245
	Szeptember	113 601	12 323	125 924
	Október	115 851	12 813	128 664
	November	105 263	11 828	117 091
	December	112 137	11 583	123 720
2020	Január	93 042	11 516	104 558
	Február	98 679	11 812	110 491
	Március	58 587	9 046	67 633
	Április	26 449	3 579	30 028

¹⁶ Forrás: <https://www.ksh.hu/turizmus-vendeglatas>

Időszak		Eladási forgalom, millió Ft		
		kereskedelmi	munkahelyi	összesen
	Május	54 155	4 372	58 527
	Június	87 436	6 885	94 321

II. sz. táblázat: Vendéglátóhelyek eladási forgalma, 2019.01.-2020.06.; Forrás:

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_oga016.html?utm_source=kshhu&utm_medium=banner&utm_campaign=theme-turizmus-vendeglatas

A turizmus-vendéglátás ágazatban működő vállalkozások a járvány okozta negatív hatásokra a költségeik drasztikus csökkentésével reagáltak, amelybe a munkaerő teljes/vagy részbeni elbocsátása is beletartozott. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat havi adataiból kitűnik, hogy 2020. áprilisában a kereskedelem és vendéglátás terén igen sok álláshely megszűnhetett: a közel 70.000 fő újonnan regisztrált álláskeresőből majdnem 17.000 fő dolgozott korábban ezekben a szektorokban.¹⁷ Azonban ezekben az adatokban még csak kevésbé látszanak azok a csoportos létszámleépítések, melyek hatásai majd csak a következő hónapok statisztikáiban fognak látszani.

II./3./2. Foglalkoztatási adatok elemzésének módszertana

A következő alfejezetekben feldolgozott adatok a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), illetve a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) statisztikáiból, nyilvántartásaiból származnak. Az álláskereső, munkanélküli fogalmát a két szerv a következőképpen definiálja:

- A **KSH szerint munkanélküli** az, aki az adott héten nem dolgozott és nincs is olyan munkája, amelyből átmenetileg hiányzott; a kikérdezést megelőző négy hét folyamán aktívan keresett munkát; két héten belül munkába tudott volna állni, ha talált volna megfelelő állást, illetve már talált munkát, ahol 2002-ig 30, 2003-tól 90 napon belül dolgozni kezd.¹⁸
- Az **NFSZ szerint álláskereső** az a személy (álláskeresőként nyilvántartásba vehető az a személy) aki:
 - munkaviszonyban/vállalkozói jogviszonyban nem áll, vagy vállalkozói jogviszonyát a jogszabályban meghatározott módon szünetelteti és egyéb keresőtevékenységet sem folytat – ide nem értve az alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszonyt és a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszonyt –,
 - oktatási intézmény nappali tagozatán nem folytat tanulmányokat,

¹⁷ Forrás: <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac>

¹⁸ Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/modsz21.html>

- öregségi nyugdíjra nem jogosult, valamint megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban nem részesül,
- munkát akar és tud vállalni, a munkaviszony létesítéséhez szükséges feltételekkel rendelkezik,
- a mielőbbi elhelyezkedés érdekében a járási hivatal foglalkoztatási osztályán nyilvántartásba veteti magát és
- a járási hivatal foglalkoztatási feladatokat ellátó osztályával együttműködik.¹⁹

A két definíció eltérő, nem ugyanaz. A nyilvántartott álláskereső adatai az NFSZ statisztikáin alapulnak, a KSH által publikált munkanélküliek száma egy lakossági survey-ből (mintavételes kérdőíves kutatásból) származnak. A KSH statisztikájában: ha valaki már az adott hónapban akár 1 órát is dolgozott, akkor nem számít munkanélkülinek, míg az NFSZ nyilvántartásában azok az álláskereső is szerepelnek, akik ún. egyszerűsített foglalkoztatással dolgoztak/dolgoznak az adott hónapban. Az inaktívnak minősülő személyek szintén nem szerepelnek a KSH statisztikában, ugyanakkor a regisztrációs feltételek teljesülése esetén nyilvántartásba vehetők álláskeresőként. A KSH statisztikájában szerepelnek azok a munkanélküli személyek is, akik valamilyen okból nem regisztráltatták magukat a foglalkoztatási szervnél, vagy már nincsenek a nyilvántartásban. Mindkét statisztikában megjelennek azok a személyek: akik nyilvántartott álláskereső és egyben megfelelnek a Munkaerő-felmérés ILO szerinti munkanélküli definíciójának is. „Mindkét statisztikának vannak komoly előnyei és lényeges korlátai is, de a kettő együtt sokkal többet mond, mint bármelyikük egymagában. Az NFSZ 2005. novembertől nem használja a „regisztrált munkanélküli” kifejezést, helyette a „nyilvántartott álláskereső” megnevezést használja.”²⁰

II./3./3. Országos munkaerőpiaci helyzetkép

Az „I” – Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazat foglalkoztatási-, munkaerőpiaci helyzetének részletes jellemzése előtt röviden bemutatásra kerülnek az országos adatok, melyek alapján egy átfogó képet kaphatunk a közelmúlt hazai munkaerőpiaci folyamatairól, változásairól.

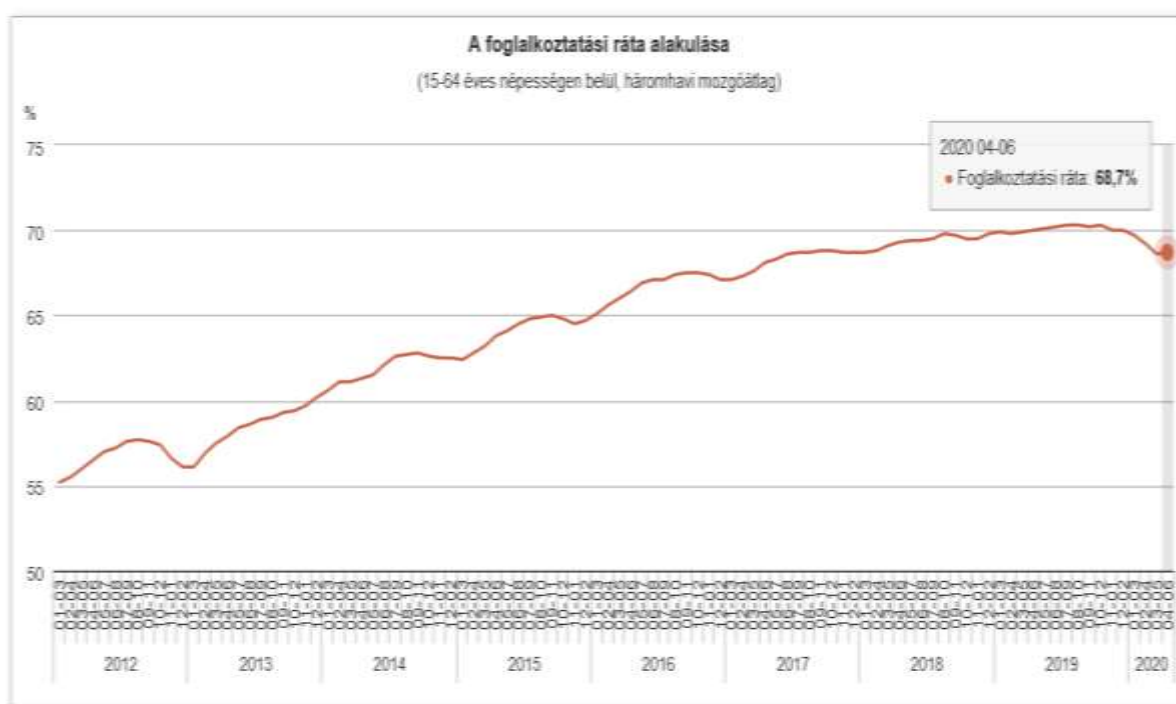
A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai alapján a koronavírus járvány gazdasági következményei a 2020. január–március közötti időszakot kevésbé markánsan, míg az április–június közötti időszakot már teljes egészében érintették.

¹⁹ Forrás:

https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/7/3/9/doc_url/Tajekoztato_az_allaskeresokent_torteno_nyilvantartasba_v_etelrol.pdf

²⁰ Forrás: http://tudastar.munka.hu/engine.aspx?page=showcontent&content=tudastar_stat_allaskereso

Az április–júniusi időszakban „a foglalkoztatottak átlagos létszáma 4 millió 408 ezer fő, a 15–64 évesek foglalkoztatási rátája 68,7% volt. Mindkét nem esetében csökkenés történt, ugyanakkor a férfiakat magasabb foglalkoztatási szint jellemezte, mint a nőket. 2020 júniusában a foglalkoztatottak átlagos havi létszáma 4 millió 457 ezer fő volt, az előző hónaphoz képest 58 ezer fővel több, az egy évvel korábbihoz képest 38 ezer fővel kevesebb.” „Az elsődleges munkaerőpiacon dolgozók száma 55, a magukat közfoglalkoztatottnak vallóké 28, a magyarországi háztartások külföldön dolgozó tagjaié pedig 19 ezer fővel csökkent.”²¹

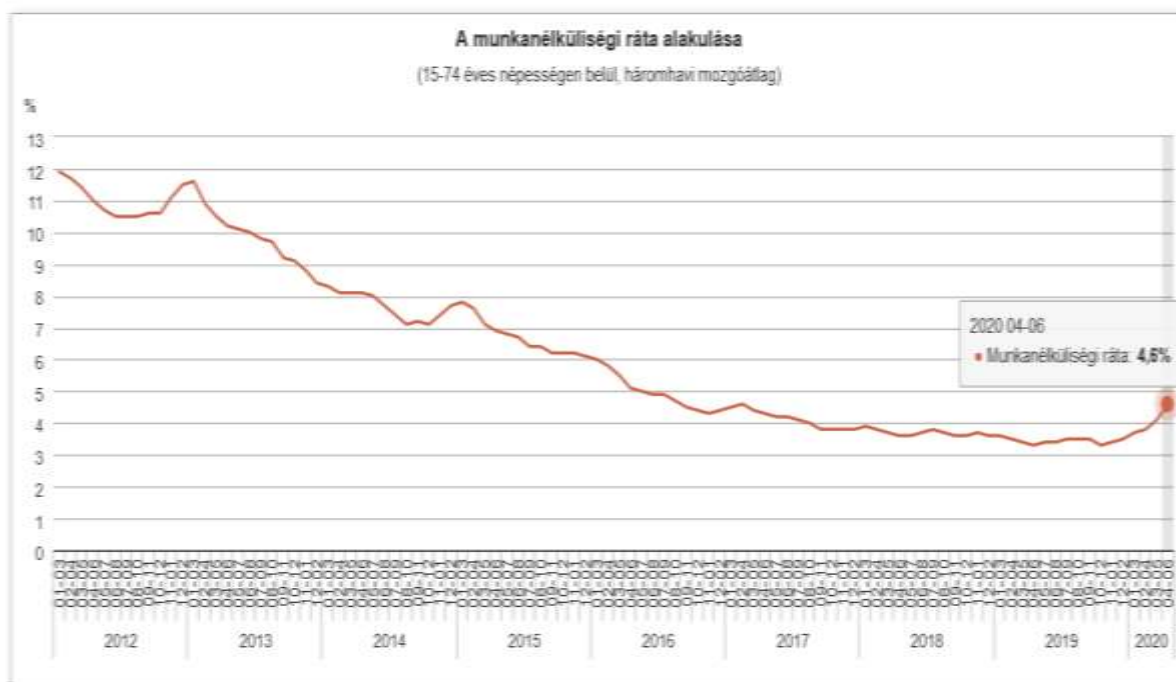
1. sz. ábra: A foglalkoztatási ráta alakulása, 2012.01. – 2020.06.; Forrás:

<https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok#/hu/document/fog2006>

Ugyanebben az időszakban a munkanélküliek átlagos létszáma 214 ezer fő, míg a munkanélküliségi ráta 4,6%-os volt. A nemek tekintetében a nőket magasabb szintű munkanélküliség jellemezte, és esetükben nagyobb mértékben növekedett a mutató értéke. 2020 júniusában május hónaphoz viszonyítva mintegy 25 ezer fővel nőtt a munkanélküliek száma.²²

²¹ Forrás: <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok#/hu/document/fog2006>

²² Forrás: <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok#/hu/document/mun2006>

2. sz. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása, 2012.01. – 2020.06.; Forrás:

<https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok#/hu/document/mun2006>

2020. április-júniusban az egy évvel korábbihoz képest a 15–74 éves férfiak körében a munkanélküliek száma 24 ezer fővel, 112 ezerre, a munkanélküliségi ráta 1,0 százalékponttal, 4,4%-ra nőtt. A nők esetében a munkanélküliek számának növekedése még nagyobb értéket mutat: 35 ezer fővel, 102 ezerre, a munkanélküliségi ráta 1,7 százalékponttal, 4,9%-ra emelkedett. A koronavírus okozta válság a fiatal korosztályt is érzékenyen érintette: a 15–24 éves munkanélküliek száma 44 ezer főre, munkanélküliségi rátájuk 4,0 százalékponttal, 14,7%-ra emelkedett. A munkanélküliek több mint egyötöde ebből a korcsoportból került ki. A 15–24 éves korosztályból kikerülő munkanélküliek nagy része pályakezdő fiatal, akik egyáltalán nem, vagy csak nagyon rövid időtartamú munkatapasztalattal rendelkeznek. A pályakezdők elhelyezkedése azért nehézkes, mert a munkáltatóknak azt kell mérlegelni, hogy a frissebb, korszerűbb ismeretanyag ellensúlyozza-e a tapasztalat hiányát. „Hogy a mérleg nyelve melyik irányba billen, azt a cég gazdasági helyzete mellett belső képzési rendszere, humánpolitikai stratégiája, piaci pozíciója és tervei határozzák meg.²³ A 25–54 évesek, azaz az ún. legjobb munkavállalási korúak munkanélküliségi rátája 1,4 százalékponttal, 4,2%-ra nőtt, az idősebb korosztály (55–74 évesek) munkanélküliségi rátája gyakorlatilag nem változott, 2,6% volt. A munkanélküliek mintegy ötöde, 20,9%-a keresett legalább egy éve állást, vagyis tartósan

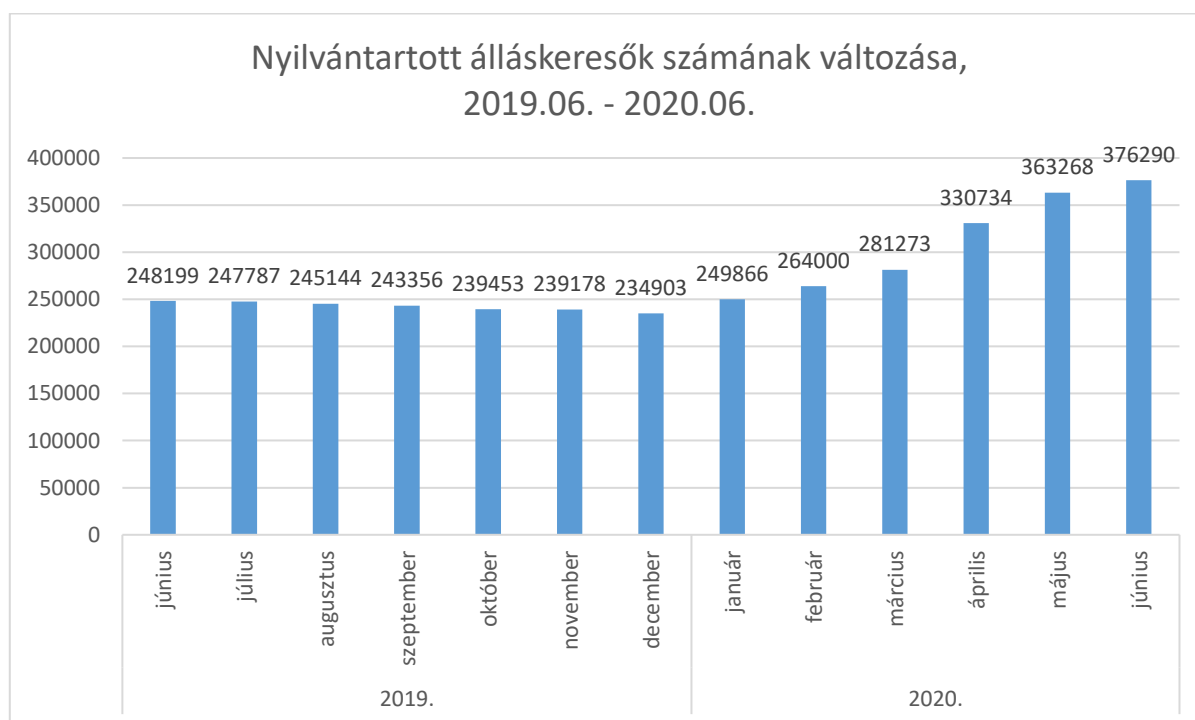
²³ Forrás: Pályakezdők a munkaerőpiacon. Munkaügyi Levelek, 1999.

munkanélkülinek számított. A munkanélküliség átlagos időtartama 6,4 hónapra csökkent az egy évvel ezelőtti azonos időszakhoz képest (akkor 8,0 hónap volt).

A területi adatokat tekintve a munkanélküliségi ráta a 15–74 évesek körében Észak-Magyarország kivételével valamennyi régióban nőtt. A legalacsonyabb értékek a Nyugat-Dunántúlon (3,4%) és Pest régióban (3,6%) voltak, míg a legmagasabb munkanélküliség az Észak-Alföldet (7%) jellemezte. A leginkább kiugró változás a Dél-Alföldön következett be, ahol a ráta értéke 2,7 százalékponttal, 5,5%-ra emelkedett.²⁴

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) adatai szerint 2020. júniusban 376,3 ezer álláskereső szerepelt a nyilvántartásban, ami közel 130 ezer fős növekedés az előző év azonos időszakához képest, így 2019. júniushoz képest az álláskeresők száma 51,6%-kal nőtt. Az álláskeresők havi számait áttekintve megállapítható, hogy az elmúlt 10 évben jelentősen csökkenő tendencia volt tapasztalható. Ezt a kedvező tendenciát azonban a jelenleg is zajló világjárvány (és a következményeként kialakult kedvezőtlen gazdasági helyzet) jelentősen befolyásolhatja, befolyásolja majd.

A nyilvántartott álláskeresők számának változását a 2019. június és 2020. június közötti időszak vonatkozásában az alábbi diagram szemlélteti:

3. sz. ábra: Nyilvántartott álláskeresők számának változása, 2019.06. - 2020.06, Forrás:

https://nfsz.munka.hu/tart/stat_teruleti_bontas [NFSZ idősoros adatok (országos) 2020. június]

²⁴ Forrás: <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok#/hu/document/mun2006>

A legfrissebb, 2020. június zárónapi (hónap 20-i) adatok szerint 180.020 fő férfi és 195.270 fő nő szerepelt az álláskeresők nyilvántartásában; ez éves viszonylatban a férfiaknál 53,4%-os, míg a nőknél 50,0%-os növekedést jelent.

Az összes álláskereső közül 26.054 fő pályakezdő fiatal (6,9%), akik a 25. életévüket még nem töltötték be, illetve ha felsőfokú végzettséggel rendelkeznek, akkor még nem múltak el 30 évesek (ezen túl álláskeresési ellátásra még nem szereztek jogosultságot). A legtöbb pályakezdő fiatal Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben tartottak nyilván; ezen túl jelentős még Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megyékben a pályakezdő álláskeresők száma.

Az iskolai végzettségeket tekintve a legfeljebb általános iskolát végzettek létszáma 138.176 fő, ez az álláskeresőkön belül 36,7%-ot jelent. Szakiskolát, szakmunkásképzőt (jelenleg szakközépiskolát) 99.600 fő (26,5%), míg középiskolát (korábban: szakközépiskola, most: szakgimnázium, gimnázium, technikum) 112.685 fő (29,9%) végzett. Felsőfokú végzettséggel (diploma) 25.825 fő rendelkezik, ez az összes álláskereső 6,9%-a.

A regisztrált álláskeresők majdnem fele, 46,7%-a semmilyen pénzbeli ellátásra nem volt jogosult. A mintegy 200,6 ezer fő – akik jogosultak voltak pénzbeli ellátásra – 62,2% álláskeresési ellátást, míg 37,4%-a pedig szociális jellegű támogatásban részesült.²⁵

II./3./4. Foglalkoztatási helyzetkép az „I” – Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban

A KSH adatai alapján az „I” – Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban a foglalkoztatottak száma 2020. I. negyedévében 185,5 ezer fő volt, ez az összes foglalkoztatott 4,15 %-a. Ebből 81,7 ezer fő férfi, míg 103,8 ezer fő nő volt. (A koronavírus járvány okozta elbocsátások a II. negyedéves adatokban követhetőek nyomon, mely statisztikák jelen pillanatban még nem állnak rendelkezésre.)

A foglalkoztatottak számának változását az utóbbi néhány évben és 2020-ban a következő ábra szemlélteti:

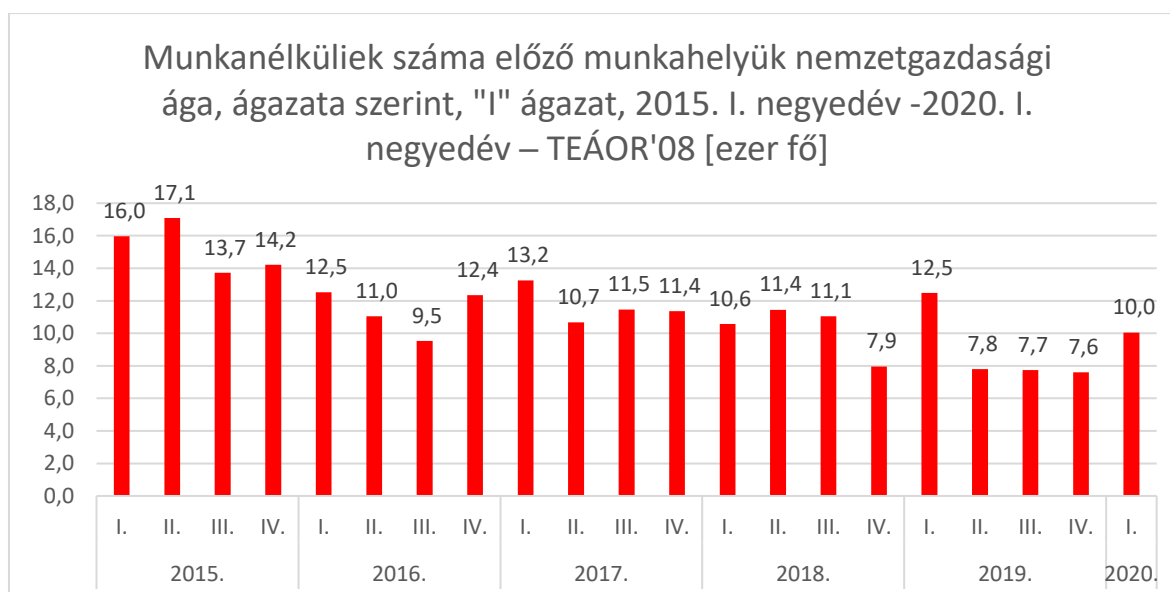
²⁵ Forrás: https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/1/1/0/6/doc_url/nfsz_stat_merop_helyzet_2020_06.pdf

4. sz. ábra: A foglalkoztatottak száma az „I” ágazatban, 2015. I. - 2020. I. – TEÁOR'08 [ezer fő]; Forrás:

https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf005a.html

Az ábra alapján jól nyomon követhető az ágazatban fennálló szezonális, amely azonban az utóbbi években jelentősen csökkent a szálláshelyek éves kihasználtságának növekedésével (amelyben elsősorban a főváros iránti kereslet szinte robbanásszerű erősödése játszott közre). A következőkben a munkanélküliek számának alakulása kerül bemutatásra az „I” – Szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás ágazatban (a munkanélküliek előző munkahelye ebben az ágazatban volt) – az utóbbi években és az idei, 2020-as évben:

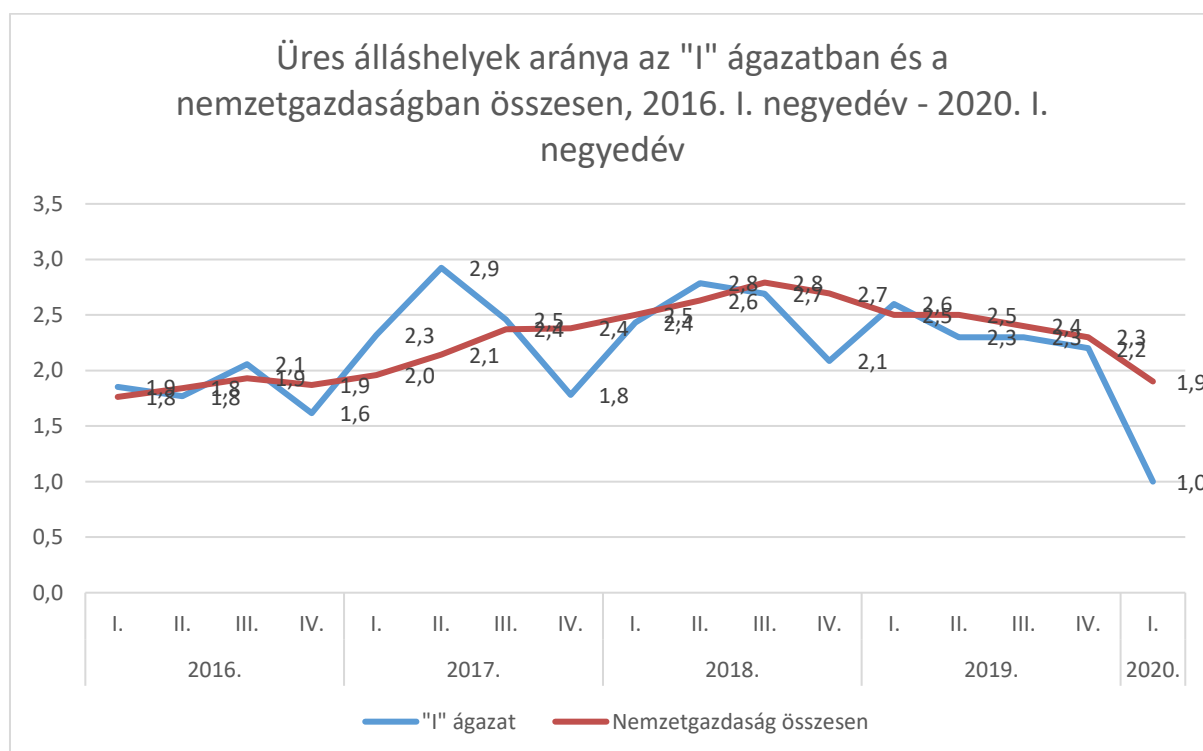

5. sz. ábra: A munkanélküliek száma előző munkahelyük nemzetgazdasági ága, ágazata szerint, „I” ágazat, 2015. I. - 2020. I. – TEÁOR'08 [ezer fő]; Forrás:

https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf048a.html

2020. I. negyedében tízezer olyan munkanélküli volt a KSH nyilvántartása szerint, akinek az előző munkahelye a „I” – Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban volt. Közülük 4,9 ezer férfi, míg 5,1 ezer nő volt. (Még ebben a statisztikában sem jelenik meg az idei évben bekövetkező koronavírus járvány negatív gazdasági-, munkaerőpiaci hatása.)

A foglalkoztatási-, munkaerőpiaci adatok kapcsán érdemes áttekinteni az üres álláshelyekre vonatkozó adatokat is, melyek tükrözik az adott ágazatban meglévő munkaerőhiány alakulását. Az „I” – Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban negyedévenkénti bontásban kísérhető figyelemmel az üres álláshelyek számának és arányának alakulása:

6. sz. ábra: Üres álláshelyek aránya az „I” ágazatban és a nemzetgazdaságban összesen, 2016. I. negyedév - 2020. I. negyedév; Forrás:

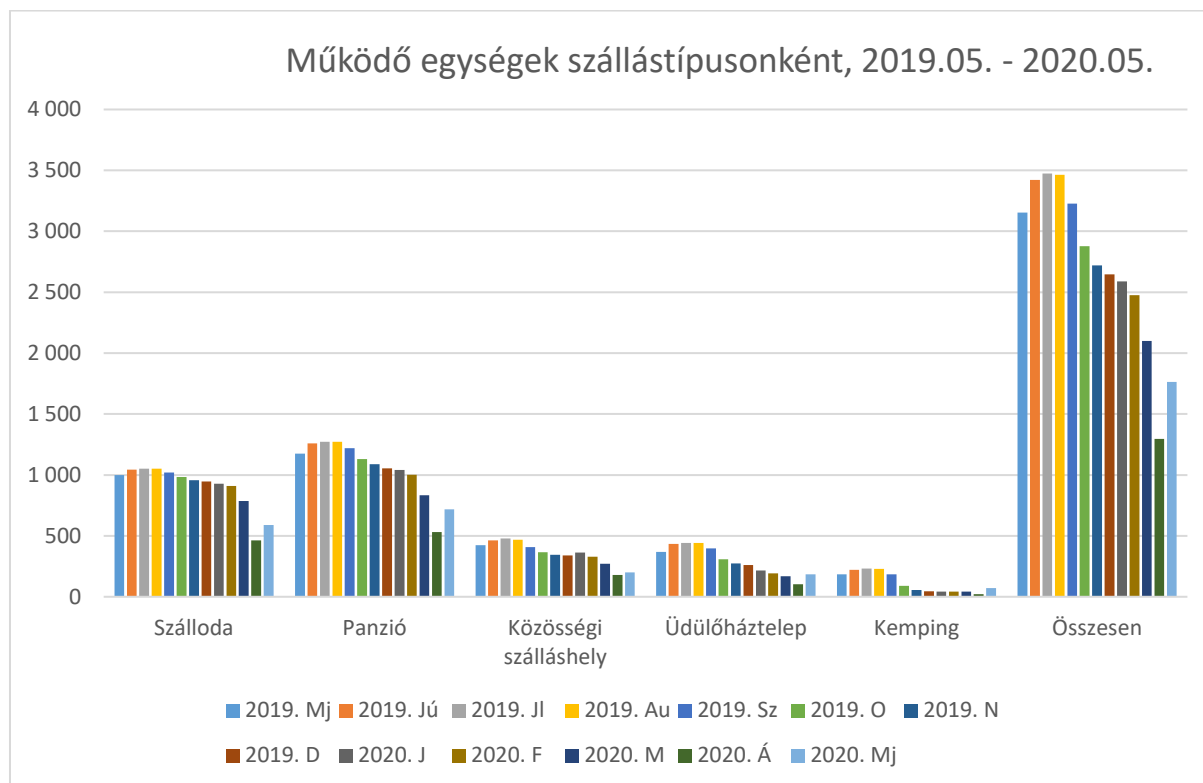
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qli027a.html

Míg 2019. I. negyedében nemzetgazdasági szinten már több mint 80 ezer betöltetlen álláshelyet regisztráltak, és a Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban pedig megközelítőleg 3 ezret, addig 2020. I. negyedében nemzetgazdasági szinten már csak valamivel több, mint 58 ezer betöltetlen álláshely volt, a Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban pedig az ezret sem érte el az üres álláshelyek száma (926 db). A Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban – a korábbi években – az adatok szezonális ingadozást mutattak, de tendenciájukat tekintve folyamatosan emelkedtek. Ez 2019. I. negyedében a nemzetgazdasági átlaggal azonosan 2,5%-ot tett ki, de néhány munkaadó szerint bizonyos időszakokban akár 10% fölötti arány is jelentkezett. A koronavírus járvány okozta negatív

hatások azonban már az idei év I. negyedében hatással voltak az üres álláshelyek számának alakulására is.

Az üres álláshelyek száma és aránya függ attól is, hogy a Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban mennyi szálláshely, illetve vendéglátóhely működik, ezért az alábbiakban röviden bemutatásra kerülnek az ehhez kapcsolódó adatok.

A kereskedelmi szálláshelyek számát tekintve 2019. májusban mintegy 3.153 egység működött, míg 2020. májusában 1.763, mely az előző év azonos időszakának 55,9%-a csupán:

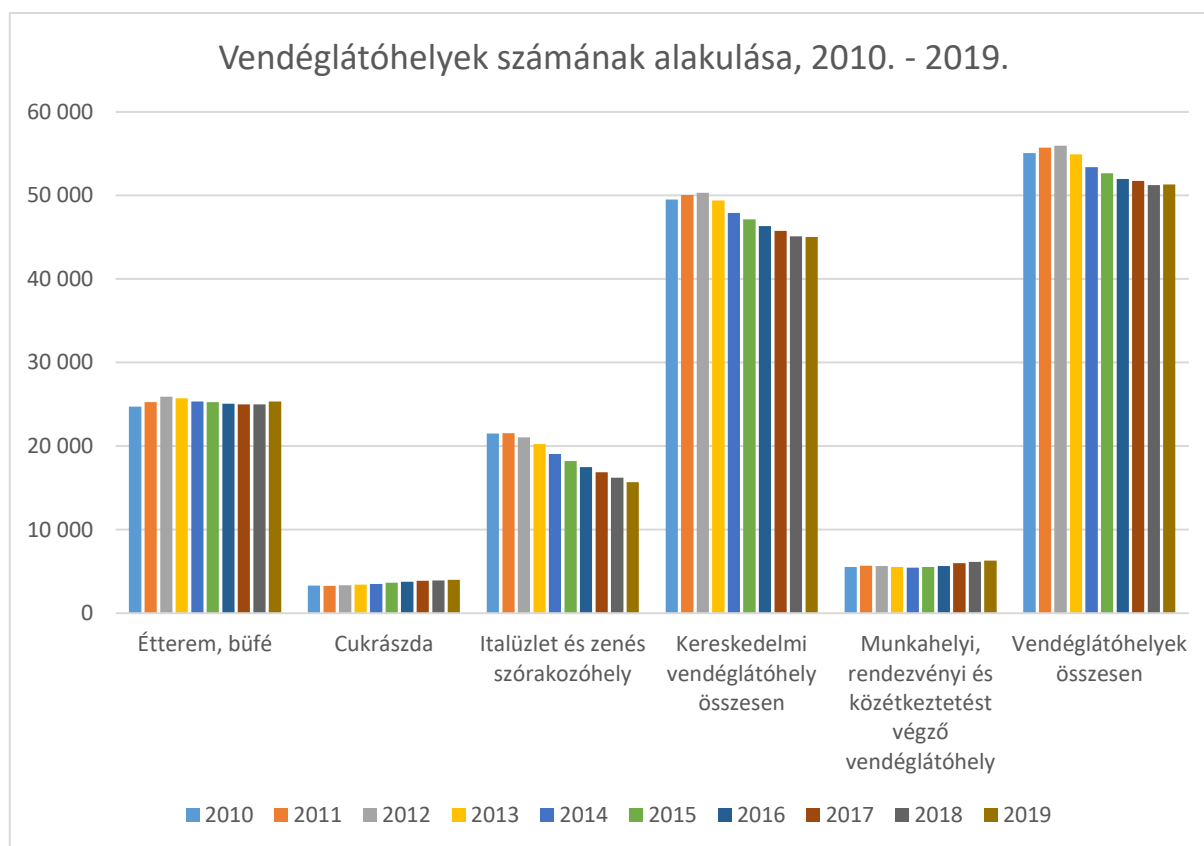
7. sz. ábra: Működő egységek (kereskedelmi szálláshelyek) száma szállástípusonként, 2019.05. – 2020.05.;

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_oga001a.html

A vendéglátóhelyek számát tekintve havi adatok nem, csak éves adatok állnak rendelkezésre. 2019-ben több mint 51 ezer egység várta a vendégeket, ez az adat 74 egységgel több üzletet jelentett az egy évvel korábbi állapothoz képest.

A kereskedelmi vendéglátóhelyek 87,72%-kal képviseltették magukat, míg a munkahelyi, rendezvényi és közétkeztetést végző vendéglátóhelyek részesedése 12,28%-os volt.

A vendéglátóhelyek típus szerinti számának alakulását évenkénti bontásban az alábbi diagram mutatja az elmúlt tíz év vonatkozásában:

8. sz. ábra: Vendéglátóhelyek számának alakulása, 2010. - 2019.; Forrás:

https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_oga007.html

2009-ben jelentős átrendeződés történt a kereskedelmi vendéglátóhelyek típus (profil) szerinti belső megoszlásában. Az éttermek és büfék száma kb. 11.000-rel csökkent, ellenben a cukrászdák száma közel megkétszereződött (1.700-ról 3.100-ra nőtt), valamint az italüzletek és zenés szórakozóhelyek száma is közel hat és félezerrel nőtt. A vendéglátóhelyek összesített számában bekövetkezett csökkenés és a profilok közötti átrendeződés háttérben egyrészt a 2008-as gazdasági válság okozta hatások, másrészt a vendéglátó üzletköröket érintő 2009-es jogszabályi változások állhatnak. A kereskedelmi tevékenység végzésének feltételeiről szóló 210/2009. (IX. 29.) Korm. rendelet hatályba lépésével az üzletkörü besorolást a termékkörök váltották fel. Emiatt egy vendéglátóhely típus szerinti besorolását a vendéglátó egységet legjobban jellemző termékkör és az üzlet statisztikai főtevékenysége határozza meg. Az üzletek száma 2010-2019 között közel 4 ezerrel csökkent. Alapvetően a kereskedelmi vendéglátóhelyek száma lett kevesebb, mert a munkahelyi, rendezvényi és közétkeztetést végző vendéglátó üzletek száma nőtt a vizsgált időszakban.

A vendéglátóhelyek területi eloszlását tekintve 2019-ben a korábbi évekhez hasonlóan az ország vendéglátó üzleteinek közel 1/3-a (több mint 16 ezer egység) a Budapestet is magába

foglaló Közép-Magyarországon összpontosult. Minden ötödik vendéglátó üzlet a fővárosban található, amelyeknek a 90%-át a kereskedelmi vendéglátóhelyek adják. Az egyéni vállalkozók szerepvállalása a vendéglátóhelyek üzemeltetésében folyamatosan csökken, 2019-ben már csak a vendéglátó üzletek 1/3-át üzemeltették, míg 2010-ben ez az arány 39%-os volt.²⁶

II./3./5. A bérek, keresetek helyzete a Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban

Magyarországon az elmúlt években a 2016. november 24.-én aláírt 6 éves bérmegállapodás és a munkaerőhiány bérfelhajtó hatásának eredményeként markáns béremelkedésnek lehettünk tanúi.

Annak ellenére, hogy a Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban dolgozók bére folyamatosan emelkedik, jövedelmük így is csak a nemzetgazdasági átlag kb. 60-65%-át éri el. A koronavírus járvány előtti időszakban magas volt a fluktuáció az ágazatban, ami – többek között – a fennálló bérszínvonal következménye volt. Ez a folyamat hosszútávon ronthatja az ágazat versenyképességét más ágazatokhoz képest, illetve a nemzetközi összehasonlításban is. A Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás („I”) ágazatban 2019-ben 186 ezer főt foglalkoztattak (2/3-ukat a vendéglátásban), ez a nemzetgazdaság egészéhez viszonyítva 4,12%-ot tett ki. Ez az érték 3,33 %-kal volt magasabb az előző évi 180 ezer főhöz viszonyítva.

Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 2019-ben 367.800 Ft, a nettó átlagkereset 244.600 Ft volt, mindkettő 11,4%-kal nőtt az előző év azonos időszakához viszonyítva. A tavalyi évben a bruttó átlagkereset a pénzügyi, biztosítási tevékenység gazdasági ágban volt a legmagasabb (665.400 Ft), és a Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén a legalacsonyabb (239.600 Ft); ez a nemzetgazdasági átlag (367.800 Ft) 65,14 %-a.²⁷

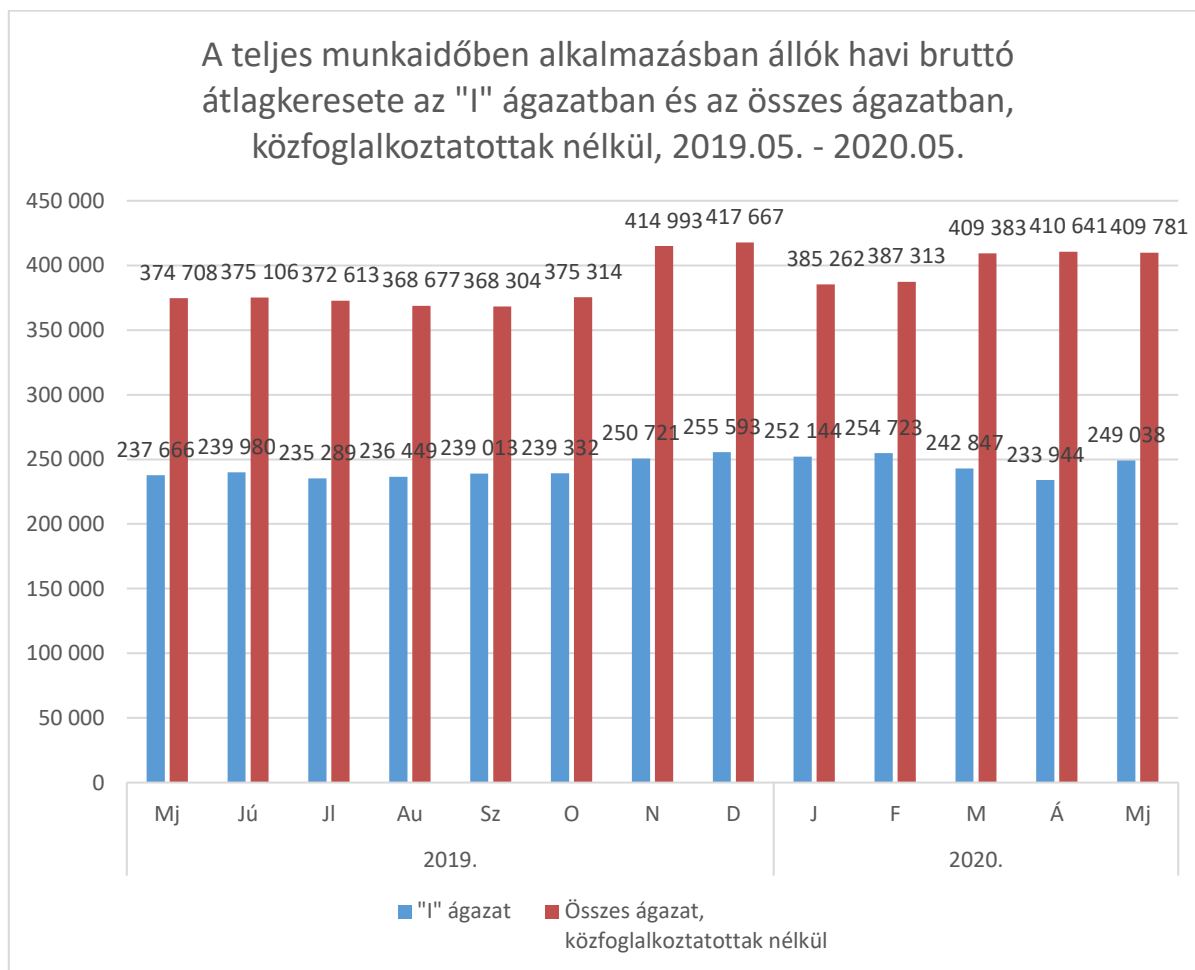
Mindezen adatok értelmezésénél azonban figyelembe kell venni, hogy – ahogy Európában mindenütt, Magyarországon is – a turizmus-vendéglátás vállalkozásainak több, mint 90%-a mikro-, kis- és közép vállalkozás, a tőlük beszerzett adatok megbízhatósága sokszor kérdőjeles, illetve az 5 főnél kevesebbet foglalkoztatók adatai pedig nem is szerepelnek a kimutatásokban. A tartósan kritikus munkaerőhelyzet miatt garantált ágazati bérminimumot terveztek 2020-ra az ágazatban: „a mindenkori szakmunkás-minimálbérnél várhatóan több tízezer forinttal magasabb alapösszeg bevezetését a munkaadók kezdeményeznék, akik ágazati kollektív szerződésben állapodnának meg az év végéig.”²⁸ (Magyarországon garantált ágazati bérminimumra eddig egyetlen nemzetgazdasági szektorban sem volt példa.)

²⁶ Forrás: Turisztikai és Vendéglátó Munkaadók Országos Szövetsége: A turizmus-vendéglátás nemzetgazdasági ágazat munkaerőpiaci helyzetképe és kihívásai, Budapest, 2019. 35-36. o.

²⁷ Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/ker/ker1912.html>

²⁸ Forrás: <https://www.hrportal.hu/c/garantalt-berminimum-johet-a-vendeglataban-20190728.html>

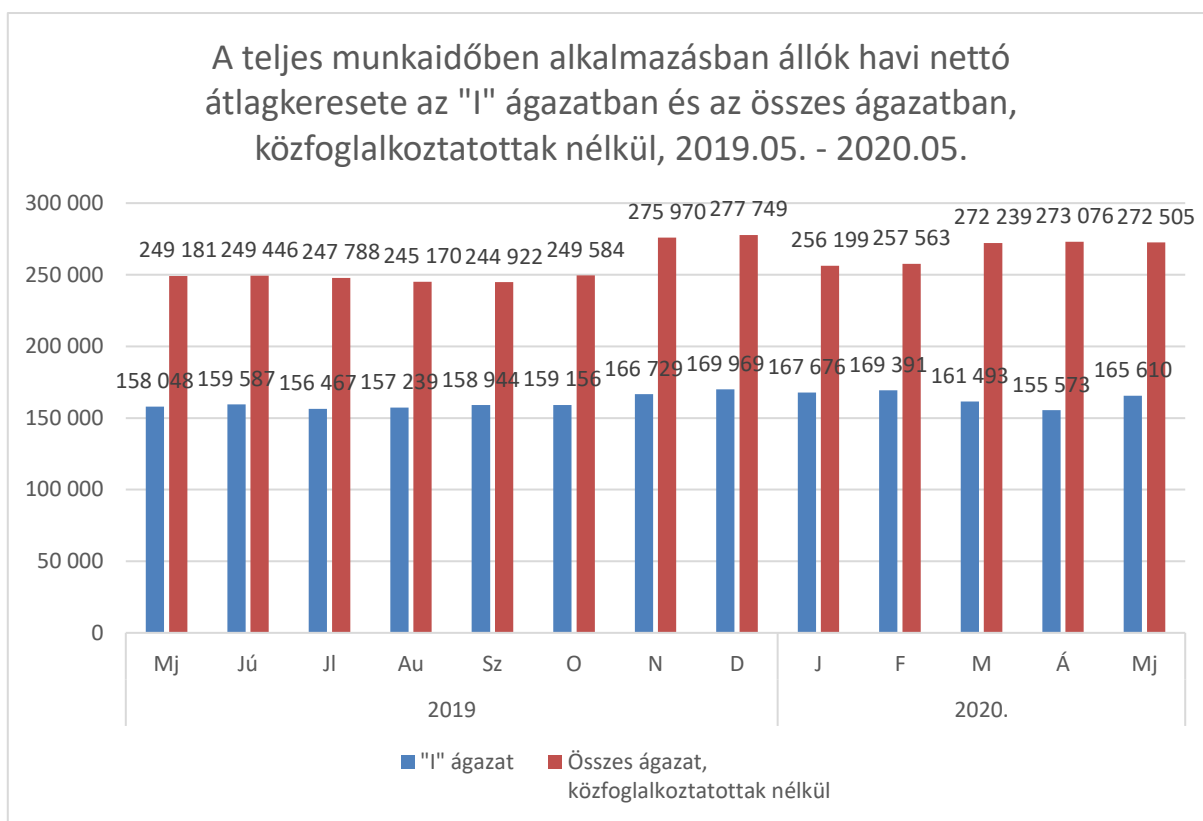
A 2019. május és 2020. május közötti időszak adatait – a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete vonatkozásában – az alábbi ábra szemlélteti a Szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás ágazatban, valamint az összes ágazatban:

9. sz. ábra: A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete az „I” ágazatban és az összes ágazatban, közfoglalkoztatottak nélkül, 2019.05. - 2020.05.; Forrás:

https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qli007a.html

A következő ábra a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresetét mutatja be az „I” ágazatban és az összes ágazatban 2019. májustól - 2020. májusig:

10. sz. ábra: A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete az „I” ágazatban és az összes ágazatban, közfoglalkoztatottak nélkül, 2019.05. - 2020.05.; Forrás:

https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qli018c.html?down=326

II./3./6. A munkaerő pótlásának alternatívái a Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban

A munkaerő pótlása érdekében a vállalkozásoknak több lehetőség áll rendelkezésére, ezért többek között hagyományos hirdetésekkel, online hirdetésekkel a közösségi médiában (pl. Facebook céges állásoldala, Twitter, szakmai közösségi oldalak: pl. LinkedIn), vagy a hagyományos, illetve online toborzó-, közvetítő cégek segítségével is pótolhatják a hiányzó munkaerőt. A turizmus-vendéglátás terén is kifejezetten jó megoldás lehet a munkaerő kölcsönzése az átlagosnál forgalmasabb időszakokra, vagy egyedi helyzetekben, „alapvető probléma azonban, hogy bár a kölcsönző cégek száma jelentős, közülük viszonylag kevesen hajlandók kielégíteni az olyan speciális igényeket, mint az ad hoc megrendelések szűk határidőn belül, rövid, esetleg csak néhány óras/napos intervallumra. Másfelől a kölcsönző cégek is ugyanarról a munkaerőpiacról dolgoznak, mint a munkaadók, így csodát ők sem

tehetnek. Néhány cégnek van speciális adatbázisa (pl. hajókon, szezonális üdülőparadicsomban dolgozók), és az ezekben szereplőket, ha éppen itthon tartózkodnak, mozgósítani tudják.”²⁹

A turizmus-vendéglátás a munkaerő-kölcsönzési piac közel 15%-kát adja itthon. Meghatározó az alkalmi és a részmunkaidős foglalkoztatás aránya. A kölcsönzöttek mintegy 50%-a diákszövetkezeteken keresztül dolgozik. 3 alszektor képviselteti magát: a klasszikus diákmunka; a nyugdíjas szövetkezetek és a hagyományos munkaerő-kölcsönzés. Erre a foglalkoztatási formára a legnagyobb kereslet a fővárosban és a nagyobb üdülőövezetekben (Hévíz, Hajdúszoboszló, stb.) mutatkozik.³⁰ A diákmunka előnye, hogy lényegesen olcsóbb lehet a munkaerő-kölcsönzésnél, ugyanakkor a diákok foglalkoztatása, munkavégzése jóval nagyobb odafigyelést igényel a többi munkavállaló és menedzsment részéről is.

A koronavírus járvány előtt számos cég, számos vállalkozás próbálkozott a munkaerő pótlására a munkaerő-kölcsönzésen kívül is. Ilyen lehetőség az, hogy az ország másik részéről, másik régiójából hoznak munkaerőt. Ez főként a szezonálisan működő üzletek, egységek esetében lehet eredményes, ugyanakkor ez a lehetőség is számos tovább kérdést, problémát vet fel:

- A Magyarországon tapasztalható mobilitási hajlandóság alacsony volta miatt kevés munkavállaló hajlandó akár ideiglenesen, akár véglegesen lakóhelyet változtatni.
- Nem biztos, hogy az adott országrészben, régióban, megyében van megfelelő számú és megfelelő végzettségű-, képzettségű munkaerő (lehet, hogy a szakképzési struktúra más: mert az oktatás elsősorban az ottani munkaerőpiaci igényekre reagál).
- Jelenleg kifejezetten személyzeti szállás célú infrastruktúrája csak kevés szállodának van, ezért az egyénileg megoldott lakhatás költségessége okán még azok sem minden esetben tudnak lakóhelyet váltani, akik hajlandóak lennének egy új munkahely, új állás miatt költözni.

Hosszútávú megoldási lehetőséget nyújthat az is, ha az adott vállalkozás szakmai gyakorlati helyként is működik, ahol a tanulókat, mint munkaerőt bevonják a napi üzemeltetési folyamatokba. Ennek a költsége igen kedvező: bizonyos jogszabályi megfelelés esetén leírható, visszaigényelhető a szakképzési hozzájárulás terhére, illetve azon felül is. A tanulók a szakképzés befejezésével potenciális munkaerő-források lehetnek a vállalkozásoknak. A gyakorlati képzést elvállaló vállalkozásoknak azonban számos szabályozásnak meg kell felelniük, melyek néha kissé túlzónak tűnnek, illetve ezen túl a gyakorlati oktatóknak a saját

²⁹ Forrás: Temesvári Zsolt, a Magyar Szállodák és Éttermek Szövetsége humánpolitikai szekciójának vezetője, <https://turizmus.com/szallashely-vendeglatas/a-munkaerohiany-csapdajaban-1149191>

³⁰ Forrás: Turisztikai és Vendéglátó Munkaadók Országos Szövetsége: A turizmus-vendéglátás nemzetgazdasági ágazat munkaerőpiaci helyzetképe és kihívásai, Budapest, 2019. 35-36. o.

munkájuk mellett többletmunkát is kell vállalniuk. Az utóbbi évek tapasztalata az, hogy a csökkenő tanulószámmal sajnos minőségi romlás, minőségi visszaesés is társul.³¹

II./4. A vonatkozó oktatási rendszer jellemzői

A szakmai ismereteket háromszintű képzési rendszerben lehet elsajátítani a turizmus területén: középfokú, felsőfokú és felnőttképzés/felnőttoktatás keretében.

A Magyar Turisztikai Ügynökség megbízásából 2017-ben több kutatás is készült a turizmus-vendéglátás szakterületen folyó oktatásról, illetve az ágazati munkaerő kompetenciáiról.

A turisztikai szakképzések helyzetelemzését (kínálat felmérését és értékelését) az Universitas-Győr Szolgáltató Nonprofit Kft.³² végezte el, melynek keretében egy tanulmány készült. A 2018-as/2019-es évek folyamán jelentős átalakulás ment végbe a szakképzésben, illetve indult el a felnőttoktatásban.

A kutatás főbb megállapításai szerint:

- Elsődleges feladat a szakma presztízsének javítása.
- A szakképzési rendszer szereplői között szükséges a megfelelő kommunikációs csatornák kiépítése, kapcsolatuk tisztázása.
- A szabályozás rendkívül összetett. Számos törvény és rendelet ismerete szükséges. Ezek sűrűn módosulnak, követni őket nem egyszerű.
- Azoknál a képzéseknél, ahol az alapképzéshez több rész-szakképesítés és ráépülés is tartozik, sok a párhuzamosság az oktatott tananyagtartalomban.
- A turisztikai szakképzések területi megoszlása egyenlőtlen és nem felel meg a piaci igényeknek.
- Az infrastruktúra fejlesztése és az elvárásoknak megfelelő felszerelés biztosítása szükséges sok esetben.
- Csak a kiemelt turisztikai térségek esetében nyomatékosítják a szakterületen folyó szakképzés fejlesztését. Máshol csak általánosságban foglalkoznak a szakképzés fejlesztési lehetőségeivel.
- Az oktatógárda fejlődéséhez szükséges lenne a szakmai továbbképzések rendszerének kialakítására.
- Nehéz az alkalmazott oktatók motiválása.

³¹ Forrás: Temesvári Zsolt, a Magyar Szállodák és Éttermek Szövetsége humánpolitikai szekciójának vezetője, <https://turizmus.com/szallashely-vendeglatas/a-munkaerohiany-csapdajaban-1149191>

³² Forrás: Universitas-Győr Szolgáltató Nonprofit Kft.: Turisztikai szakképzések helyzetelemzése, 2017.

- Elégedetlenség mutatkozik az oktatott tantárgyak tartalmával, piaci követelményeknek való megfelelőségével, a tankönyvi ellátottsággal, a tankönyvek színvonalával, a kerettantervi és vizsgakövetelmények egymásnak való megfelelőségével és az egyes tantárgyak átfedéseivel kapcsolatos kérdésekben.
- Az oktatási folyamatban résztvevők meglévő kompetenciáihoz és a szakmai elvárásokhoz jobban hozzáigazított szakmai és vizsgakövetelmények szükségesek.³³

A felsőoktatási képzések értékelését a NABAGO Kft.³⁴ végezte el, és az kiterjedt az összes turizmussal kapcsolatos képzést folytató magyarországi felsőoktatási intézményre.

Az elmúlt 7 év felsőoktatási átalakulásai alapvetően átrendezték a felsőoktatást és benne a turizmus-vendéglátás szak helyzetét. A rögzített ponthatárra vonatkozó szabályozás változása nagyban (50%-kal) visszavetette az alapképzés iránti érdeklődést, meglehetősen bonyolult és kiszorítja az alacsonyabb társadalmi csoportból érkezőket. A szabályozási háttér másik fontos eleme a KKK előírása. A követelmények nagyon kicsi mozgásteret engednek az intézményi önállóság kibontakozásának.

A turizmus-vendéglátás alapszak iránti érdeklődés a 2011-2012 között végbement változások eredményeképpen jelentősen apadt. Az összes és az elsős helyes jelentkezők számát tekintve is körülbelül a felére zuhant vissza a szak potenciális hallgatói bázisa. 2011 és 2016 között összességében a kiinduló érték 58%-ára esett vissza a felvettek száma.

A felvettek finanszírozási forma szerinti összetétele is jelentősen átalakult. 2011-ben már többségben voltak a költségterítéses hallgatók (2/3 részben), a 2012-től bevezetett változások következtében pedig tovább változott az arány. Az utóbbi évek folyamán csökkenő rögzített ponthatárok hatása itt is leolvasható: lassú, de növekvő tendencia figyelhető meg ugyanis 2013-tól az államilag támogatott résztvevők arányát illetően. Ennek ellenére a többség (82%) továbbra is maga finanszírozta az alapképzésének megszerzését, még 2016-ban is.

A vizsgált időszakban jelentős többségben voltak a nappali képzésben résztvevők. A levelező és a távoktatásos forma ráadásul csökkenő arányt mutatott, 2016-ban együttesen is már csak a hallgatók 17%-át tette ki, szemben a még 2011-ben tapasztalt 27%-kal.

A turizmus-menedzsment mesterszak jelentkezési és felvételi statisztikái szintén apadást mutatnak, mind a jelentkezőket, mind a felvetteket érintően körülbelül szintén 50%-os a csökkenés. Ez a folyamat könnyen vezethet a képzett szakemberek hiányához a szférában. Szemben az alapszak esetében tapasztalt arányokkal, turizmus-menedzsment mesterképzésen a

³³ Forrás: Turisztikai és Vendéglátó Munkaadók Országos Szövetsége: A turizmus-vendéglátás nemzetgazdasági ágazat munkaerőpiaci helyzetképe és kihívásai, Budapest, 2019. 50-51. o.

³⁴ Forrás: NABA GO Kft.: Felsőoktatási Turisztikai Képzések Átvilágítása, 2017.

felvett hallgatók túlnyomó többsége államilag finanszírozott képzésben vehet részt (90-96%). Munkarend szerinti megoszlásuk a levelező képzések túlsúlyát tükrözi (55-61% ebben a formában tanul).

A felsőoktatásban bekövetkezett változások nagy nyertesének a turizmus-vendéglátás felsőoktatási szakképzése volt tekinthető. A szakra felvételt nyerők létszáma az utóbbi években kisebb ingadozással 1.000 fő körül alakult, így jelentős szerepe van a szféra utánpótlásának biztosításában. A képzés az alapszak reális alternatíváját jelentheti, mert azzal szemben jelentős arányban kínál államilag finanszírozott helyeket a jelentkezők számára. A költségtérítéses hallgatók aránya mindössze 20-28% körül ingadozott. A tagozat alapján vizsgált arányok alapszakhoz hasonlóan itt is a nappali képzésnek kedveztek, mindössze a hallgatók 13-18%-a tanult évfolyamonként levelező képzésben.³⁵

³⁵ Forrás: Turisztikai és Vendéglátó Munkaadók Országos Szövetsége: A turizmus-vendéglátás nemzetgazdasági ágazat munkaerőpiaci helyzetképe és kihívásai, Budapest, 2019. 53-57. o.

III. Kihívások és hatások 2020-ban

A koronavírus járvány egészségügyi következményei mellett a gazdasági-, munkaerőpiaci hatásai is meghatározóak világszerte. Kiemelten igaz ez a hazai turizmus-vendéglátás területére. A vészhelyzet hatásai, következményei ebben az ágazatban jelentkeztek a leggyorsabban és a legmarkánsabban.

A korlátozások az elsők között érintették a vendéglátó-, és szálláshelyeket, valamint rendezvényeket (az oktatási intézmények bezárásával párhuzamosan), jelentős bevétel-, és forgalomkiesést generálva. Március közepén megindult a bezárkózás (#maradjotthon, kijárási korlátozások). A vírus terjedésének lassítása érdekében hozott távolságtartást célzó intézkedések szerint korlátozásra került a rendezvények létszáma, majd a megtartásuk is. Szinte egész évre lemondásra kerültek a koncertek, fesztiválok, vásárok, céges rendezvények, stb. Ezzel párhuzamosan „húzhatták le a rolót” a szórakoztató-, és turisztikai attrakciók is.

A lemondott szállásfoglalások nemcsak megtorpanásra kényszerítették a vendéglátókat (kereskedelmi- és magán szálláshelyeket), hanem kisvártatva többségüket bezárásra is. A 2020. áprilisi (KSH) adatok soha nem látott zuhanást mutatnak: itthon 97%-kal csökkent a vendégéjszakák száma az egy évvel korábbi adatokhoz képest. A külföldi vendégek és vendégéjszakák száma 99%-kal esett vissza, míg a belföldi vendégek száma 96, a vendégéjszakáké 95%-kal csökkent. Az összes bruttó árbevétel folyó áron 97%-kal (1 milliárd forint) esett vissza. 1.297 kereskedelmi szálláshely volt nyitva áprilisban, a szálláshelyek felében nem volt vendégforgalom.³⁶

Megtorpant a hazai és nemzetközi utas-, és áruforgalom is. Az utazók/hazatérők 2 hetes karanténra kényszerültek (főként amennyiben fertőzött területről, fertőzött országból érkeztek). Számos hazai – turisztikailag népszerű – település pedig külön táblával hívta fel a figyelmet, hogy nem kíván látogatókat fogadni a helyi lakosok védelme érdekében.

Hasonló megrázkódtatást szenvedtek el a vendéglátó egységek is. A megváltozott körülmények sokukat arra készítették, hogy „elviteles”, illetve házhoz szállítási szolgáltatás biztosításával próbáljanak a „víz felszínén maradni”. Néhány vállalkozás karitatív szándékkal biztosított ellátást az egészségügyi dolgozók részére.

³⁶ Forrás: <https://forbes.hu/uzlet/97-szazalekos-csokkenes-brutalis-aprilisa-volt-a-magyar-turizmusnak/>

Az intézményi és közétkeztetés szintén jelentős veszteségeket és forgalomcsökkenést élt meg. Az oktatási intézmények kapuzárása, a gyárak bezárása és a home office munkavégzés jelentős forgalomkiesést generált ezen a területen is.

A koronavírus járvány következményei jelentős anyagi terhet rónak az ágazatban működő vállalkozásokra: az eleve korlátozott (csökkent/limitált) vendégforgalom mellett többletköltséget jelent a gyakoribb és körültekintőbb fertőtlenítés végrehajtása, valamint a szükséges védőfelszerelés biztosítása is.

A turizmus egyik legfontosabb gazdasági szerepe az volt, hogy a válság előtt sok-sok munkalehetőséget biztosított. A koronavírus válság felborította az ágazatot és munkaerőpiacát is. Terjedésével országosan és nemzetközi szinten is megváltoztak a munkáltatói/munkavállalói lehetőségek és feltételek. A vállalkozások egy része – bár megpróbálták kitartani, ameddig csak tudtak – létszámleépítésre kényszerült, de legalábbis bércsökkenéshez (munkahelyvédelmi bértámogatás igénybevételéhez) folyamodott.

A széleskörűen elterjedő home office munkavégzés ebben az ágazatban csak limitáltan érvényesülhetett: elsősorban a vezetői és adminisztratív munkakörök esetében jelentett rész megoldást, hiszen a turizmus élőmunka igénye személyes jelenlétet követel.

Azok pedig, akik folytatni tudták tevékenységüket, védőfelszerelés (maszk, plexi fal, kesztyű, stb.) használatára kényszerültek. Ezek használatát hosszútávra kénytelenek beilleszteni az eljárási folyamataikba, a napi rutinba. Külön terhet rótt a vendéglátó egységekre, hogy kormányrendelet született a klímahasználattal kapcsolatban is: csak olyan készülékeket használhatnak, melyek a külső levegő beszívásával működnek vagy alkalmasak speciális sterilizációra.

Az ágazat képviselői az elsők között reagáltak a megváltozott feltételekre adatszolgáltatással és (szakmai) javaslatokkal, ezzel folyamatos támogatást biztosítva a döntéshozók felé egy hatékony gazdaságvédelmi akcióterv kidolgozásához.

Az oktatási intézmények bezárása és a digitális oktatás bevezetése plusz terhet jelentett a munkáltatóknak és a munkavállalóknak is. A kisiskolás korú gyermeket nevelő és kisgyermekes szülőknek megoldandó feladatot jelentett a kicsik felügyelete és ellátása (ebben a veszélyeztetett 65+ korosztály nem vállalhatott részt), valamint az alsó tagozatos iskolásokkal oktatásra való bejelentkezések és együtt tanulás. Utóbbi bizonyára lendített az érintettek digitális készségein, bár a közösségi média tanúbizonysága szerint jelentős terhet is rótt a szülőkre, sok esetben korlátozva a home office munkavégzést.

Szakmai szempontból visszaesést jelentett a gyakorlati képzések megtorpanása/szüneteltetése, valamint a nemzetközi kapcsolatok és ösztöndíjak átmeneti leállása.

A vészhelyzet feloldása után fokozatosan kezd csak újra indulni a „hétköznapi élet” és a gazdaság. Bár a határokat egymás után nyitják meg az országok (különböző biztonsági intézkedéseket hatályban tartva), a legtöbben – itthon és külföldön egyaránt – a belföldi turizmust preferálják. A turisztikai szakma szintén ennek előtérbe helyezésére ösztönöz mindenkit. Óvatosság és biztonságra való törekvés mutatkozik ezen a területen is. E tendencia haszonélvezője a falusi turizmus lehet.

Az „újraindítás” alapvető feltétele az egyéni védelem biztosítása a szükséges személyközi távolság és higiénias szabályok betartása által. A fokozott elővigyázatosság részét képezi továbbra is a fertőtlenítés és a veszélyeztetett csoportok (65+ korosztály, krónikus betegek) kiemelt védelme.

Ezeket az igényeket szem előtt tartva éledezik az ágazat és próbál új erőre kapni, új kampányok segítségével visszacsalogatni a vendégeket, melyek a belföldi utazást népszerűsítik.

Nehézséget jelent azonban, hogy sokaknak romlott az anyagi helyzete (felérték a tartalékokat/vagy ennél is rosszabb esetben: tönkrementek), állás nélkül maradtak vagy kimerítették az éves szabadságkeretüket, így nem tudnak hozzájárulni a forgalom lendítéséhez.

A sok negatív hatás mellett akad némi pozitív hozadéka is a COVID-19 járványnak. Az „emberi tevékenység visszaszorulása” által a természet fellélegezhetett és javult néhány mutató, pl.: káros anyag kibocsátás, légszennyezettség, stb.

Munkaerőpiaci szempontból pozitív, hogy a vírushelyzetet megelőző állapotokhoz képest talán egy kicsit javulhat a munkaerőhiány mértéke az ágazatban. A munkanélküliség megugrása alkalmat teremthet arra, hogy a turizmus-vendéglátás területére csábítsák más területek pályaelhagyóit vagy éppen pályakezdőit, álláskeresőit. A vendégek és a rendezvények hiánya azonban komoly problémákat okoz a továbbiakban is. A kormány úgy ítélte meg, hogy a hatályban lévő szabályozásokon nem változtat, ezért 2020. augusztus 15. után is érvényben maradnak azok a korlátozások, miszerint nem lehet 500 főnél nagyobb rendezvényeket (fesztiválokat, koncerteket, stb.) megtartani.³⁷ Szintén elmaradt az augusztus 20-i ünnepségsorozat és a hagyományos tűzijáték is.

Szakmai körökben terjed az az álláspont, amely szerint a turizmus-vendéglátás már nem lesz olyan, mint a vírushelyzet előtt volt. Mindenki sokkal óvatosabb lesz.

Garantáltan csökkentett keresletre lehet számítani külföldön a munkaerő-alkalmazást illetően, ugyanis a szállodák és vendéglátó egységek nagy hányada nem nyit ki, vagy ha mégis, a külföldről beáramló munkaerő helyett a helyi munkaerőt integrálja. E mellett garantáltan

³⁷ Forrás: <http://koncertmagazin.hu/tovabbra-sem-engedelyezik-az-500-fo-feletti-koncerteket-es-fesztivalokat/>

csökkenő mobilitásra lehet számítani az utazók és a munkavállalók részéről is. Utóbbiak valószínűsíthetően tartanak majd attól, hogy távollétük alatt újra hasonló helyzetbe kerülhetnek majd, mint a járvány mostani kirobbanásakor, és a családjuktól távol külföldön rekedhetnek, munkahelyük megszűnik, stb.

A negatív hatások mérséklése érdekében már körvonalazódnak bizonyos megoldási javaslatok, melyek COVID-19 járvánnyal kapcsolatosan (az általánosságok szintén) a következőképpen foglalhatók össze:

- Fel kell készülni előzetesen egy lehetséges második koronavírus hullámra, vagy egyéb fertőzésveszély bekövetkezésére.
- A COVID-19 járvány hatásai kapcsán mentálhigiénés segítségnyújtás lehet szükséges.
- Kiemelten fontos a rugalmasság, a hirtelen bekövetkezett változásokra való alkalmazkodási képesség javítása, fokozása.

Ezen túlmenően olyan konkrétumokra is szükség van (és szükség is lesz), amely például az öt turisztikai szakmai szövetség (MSZÉSZ, MUISZ, MARESZ, MABEUSZ, VIMOSZ) gazdaságstabilizáló programcsomagra vonatkozó javaslatait tartalmazza – a koronavírus járvány miatt kialakult válsághelyzet kezelésére. A javaslatcsomag nemcsak az azonnali intézkedést igénylő javaslatokat tartalmazta, hanem a középtávú, az ágazat újraindítását segítő javaslatokat, valamint a hosszútávú, az ágazat talpra állását segítő javaslatok is.³⁸ Az öt turisztikai szakmai szövetség által kialakított gazdaságstabilizáló programcsomag az ágazat egészét, a teljes ágazatot érintő javaslatcsomagot tartalmazott (járulékkedvezmények, reprezentációs adó megszüntetése vagy csökkentése, ÁFA túlfizetés szabályozása, utazási irodák likviditási helyzetének javítása, munkahelymegőrző támogatás, SZÉP-kártya adómentessége vagy adóterheinek jelentős csökkentése, hitelprogram a szektor szereplői számára, stb.).

Az ágazatot segítő kezdeményezések, törekvések egyike volt az is, hogy a Magyar Turisztikai Ügynökség elkészítette, illetve folyamatosan frissíti és bővíti a Covid-19 kézikönyvet az aktuális helyzetnek megfelelően, ezzel is segítve a turisztikai szereplőket. „A Covid-19 kézikönyv szálláshelyek, vendéglátóhelyek, turisztikai attrakciók és Tourinform-irodák számára tartalmaz hasznos információkat és praktikus, gyakorlati tanácsokat.”³⁹

A járványhelyzet kialakulását követően, szinte azonnal útjára indult az a karitatív kezdeményezés, társadalmi felelősségvállalás alapú mozgalom, amely FRIENDS „B TERV”

³⁸ Forrás: <https://turizmus.com/szabalyozas-orszagmarketing/szakmai-javaslatcsomag-a-kormany-reszere-a-turizmus-megmentesere-1169485>

³⁹ Forrás: <https://mtu.gov.hu/cikkek/frissult-a-magyar-turisztikai-ugynokseg-covid-kezikonyve-1623>

néven lett ismertté. Céljuk a rendezvény-, konferencia-, vendéglátás-, szórakoztatás és turisztikai szektorban hirtelen munka nélkül maradt értékes munkaerő azonnali segítése, valamint azon szektorok segítése, ahol kiemelten nagy szükség van a munkaerőre. A kezdeményezés alapítói szintén a szektorban dolgozó, érintett szereplőként döntöttek úgy, hogy próbálnak segíteni a munka nélkül maradt munkavállalóknak és a nagyon értékes munkaerő túlkínálatot megpróbálják „átterelni” oda, ahol éppen nagy szükség van rájuk. Mindezen tevékenységgel megpróbálták/megpróbálják megoldani mind a foglalkoztatók, munkaadók, mind pedig az álláskeresők nagy problémáját. Ezt elősegítve nagyon gyorsan létrehoztak egy webes felületet, weboldalt is, amelyen a munkaerőt kereső vállalkozások, cégek jelentkezhetnek a munkakínálatukkal, illetve az állást keresők pedig egy rövid űrlap segítségével jelentkezhetnek a rendszerbe. A regisztrációt követően az álláskeresőket értesítik a konkrét lehetőségekről, állásajánlatokról, illetve sikeres elhelyezkedés, munkába állás esetén várják a pozitív visszajelzéseket is.⁴⁰

⁴⁰ Forrás: <https://kellegybterv.hu/>

Felhasznált irodalom

1. Formádi Katalin: Professionalizáció új iránya a turizmus szektorban. Ph.D. értekezés, Budapest, 2009.
2. GINOP-5.3.5-18-as kódszámú, „Munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztését célzó tematikus projektek” című Felhívás
3. Dr. Jandala Csilla: A turizmus közgazdasági elemzésének módszerei, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképző, Budapest, 1992.
4. Magyar Turisztikai Ügynökség: Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030, Budapest, 2017.
5. NABA GO Kft.: Felsőoktatási Turisztikai Képzések Átvilágítása, 2017.
6. Pályakezdők a munkaerőpiacon. Munkaügyi Levelek, 1999.
7. Szakmai, módszertani fejlesztési terv és kísérleti (pilot) projektterv, GINOP-5.3.5-18 kódszámú, „Munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztését célzó tematikus projektek” című pályázat, 2018.
8. Turisztikai és Vendéglátó Munkaadók Országos Szövetsége: A turizmus-vendéglátás nemzetgazdasági ágazat munkaerőpiaci helyzetképe és kihívásai, Budapest, 2019.
9. Turizmus Világnap 2019, India, Új-Delhi: Prahlad Singh Patel (az ország kulturális és turisztikai minisztere) beszéde, részlet, 2019.
10. Universitas-Győr Szolgáltató Nonprofit Kft.: Turisztikai szakképzések helyzetelemzése, 2017.

Internetes források:

1. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Pand%C3%A9mia>
2. https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/travel-and-transportation-during-coronavirus-pandemic/eu-helps-reboot-europes-tourism_hu
3. <https://www.eurofound.europa.eu/hu/topic/labour-market-change>
4. <https://turizmus.com/szabalyozas-orszagmarketing/2019-ismet-rekordev-volt-a-magyar-turizmusban-1168557>
5. https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/jandala_2modul.pdf
6. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_oga007a.html
7. <https://www.ksh.hu/turizmus-vendeqlatas>

8. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_oga016.html?utm_source=kshh&utm_medium=banner&utm_campaign=theme-turizmus-vendeglatas
9. <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac>
10. <https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/modsz21.html>
11. https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/7/3/9/doc_url/Tajekoztato_az_allaskeresokent_torteno_nyilvantartasba_vetelrol.pdf
12. http://tudastar.munka.hu/engine.aspx?page=showcontent&content=tudastar_stat_allaskereso
13. <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok#/hu/document/fog2006>
14. <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok#/hu/document/mun2006>
15. https://nfsz.munka.hu/tart/stat_teruleti_bontas
16. https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/1/1/0/6/doc_url/nfsz_stat_merop_helyzet_2020_06.pdf
17. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf005a.html
18. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf048a.html
19. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qli027a.html
20. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_oga001a.html
21. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_oga007.html
22. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/ker/ker1912.html>
23. <https://www.hrportal.hu/c/garantalt-berminimum-johet-a-vendeglatasban-20190728.html>
24. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qli007a.html
25. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qli018c.html?down=326
26. <https://turizmus.com/szallashely-vendeglatas/a-munkaerohiany-csapdajaban-1149191>
27. <https://forbes.hu/uzlet/97-szazalekos-csokkenes-brutalis-aprilisa-volt-a-magyar-turizmusnak/>
28. <http://koncertmagazin.hu/tovabbra-sem-engedelyezik-az-500-fo-feletti-koncerteket-es-fesztivalokat/>
29. <https://turizmus.com/szabalyozas-orszagmarketing/szakmai-javaslatcsomag-a-kormany-reszere-a-turizmus-megmentesere-1169485>
30. <https://mtu.gov.hu/cikkek/frissult-a-magyar-turisztikai-ugynokseg-covid-kezikonyve-1623>
31. <https://kellegybterv.hu/>